

Bílá nemoc

Karel Čapek

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Analýza uměleckého textu

I. část

- zasadit výňatek do kontextu díla
- **Téma:** Hlavním tématem je epidemie bílé nemoci, na kterou se nedaří najít lék. Není ale skutečnou tělesnou nemocí, ale symbolicky znázorňuje „nakaženou“ mysl. Téma války. Jeden člověk nemůže nic proti davu lidí.
- **Hlavní myšlenka:** Varování před nebezpečí fašismu. Konflikt ideálů demokracie a diktatury. Konflikt hlavního hrdiny a společnosti. Čapek chtěl varovat před nesmyslností války. Paradox – Galén přesvědčil vůdce války X ušlapán těmi, za něž bojoval.
- **Motiv:** Motivem je úpadek společnosti, fašistické nesmysly (nesmyslnost válek), bezmocnost jedince ústředním motivem dramatu je konflikt mezi doktorem Galénem, charakterním přirozeně inteligentním skromným člověkem, a diktátorem.
- **Časoprostor:** Blíže neurčené místo. Střídání jen několika různých prostředí (klinika, maršálova kancelář, Galénova ordinace, pokoj rodiny, čekárna před Galénovou – ordinací atd.) Autorova současnost (před vypuknutím 2. světové války).
- **Literární druh:** Drama (protifašistické a protiválečné drama o 3 jednáních)
- **Literární žánr:** Tragédie

II. část

- **Struktura díla:**
- ER forma, dialog
- 3 dějství a 14 obrazů. Kompozice chronologická.
- **Hlavní postavy:**
 - Dr. Galén – mladá lékař, naivní
 - Maršál – velitel vojsk, diktátor
 - Baron Krüg – přítel Maršála, dodává mu zbraně
 - Dvorní rada Sigelius – ředitel nemocnice, touha po slávě
- **Děj:**

V jisté, blíže neurčené zemi, se rozmohla epidemie tzv. bílé nemoci. Jde pravděpodobně o jakousi formu malomocenství, která se projevuje bílými skvrnami na kůži. Šíří se dotykem a ze začátku pouze mezi chudými a starými lidmi. Zemi ovládá diktátor Maršál, který se připravuje na výbojnou válku proti menšímu sousednímu státu. V tom mu pomáhá vlastník zbrojovek baron Krüg. Mladému doktorovi Galénovi se mezitím podaří najít lék proti bílé nemoci, ale léčí jen chudé lidi, kteří nemají moc ani vliv. Těm vlivnějším Galén lék vydat odmítá. Když onemocní baron Krüg, zavolá Galéna, aby ho vyléčil. Ten mu dává podmínku – musí okamžitě zastavit zbrojení, jinak mu lék nebude vydán. Krüg žádá Maršála, aby uzavřel mír, ten však nehodlá se zbrojením přestat a Krüg ze zoufalství spáchá sebevraždu. Po jeho smrti začíná útok na sousední zemi. Avšak také Maršál na sobě zpozoruje bílou skvrnu. Maršálova dcera pozve Galéna, aby Maršála

vyléčil, ten má ale stále stejnou podmínku – Maršál musí uzavřít mír. Teprve na naléhání své dcery a mladého Krüga, je ochoten uzavřít mír a splnit tak Galénovu podmínku pro poskytnutí léku. Dá zavolat Galéna, ale ten se před Maršálovým palácem střetne se skandujícím davem, a protože se snaží odporovat jejich provolávání hesla: „Ať žije Maršál, ať žije válka!“ je on i lék davem ušlapán. Dav v tu chvíli netuší, že tak vlastně zabili oslavovaného vůdce. Navíc na závěr vypuká válka.

- **Výstavba vět:**
Neveršovaná

III. část

- na základě ukázky analyzovat jazyk a jazykové prostředky
- najít umělecké prostředky

Literárně historický kontext

- Bílá nemoc je divadelní hra-drama Karla Čapka z roku 1937.
- 5. období (díla s protifašistickým námětem). Zde řadíme i díla Válka s mloky a Matka.

Další díla:

- Utopie
 - Továrna na absolutno, Věc Makropulos, Krakatit, Válka s mloky
- Filozofie
 - Hordubal, Povětroň, Obyčejný život
- Antifašismus
 - Matka
- Pohádky
 - Devatero pohádek, Dášenska čili život štěněte

Další autoři:

- Josef Čapek – Básně z koncentračního tábora.
- Jiří Voskovec a Jan Werich – Osvobozené divadlo
- Václav Řezáč
- Jarmila Glazarová – Vlčí jáma
- Karel Poláček – Bylo nás pět
- Eduard Bass – Klapzubova jedenáctka, Lidé z maringotek, Cirkus Humberto
- Ivan Olbracht – Nikola Šuhaj loupežník

Období:

- Demokratický proud české literatury v 20. – 30. letech 20. století (meziválečná literatura).
- Doba předválečná (před 2. světovou válkou).

Karel Čapek

- Karel Čapek trpěl od narození chronickým zánětlivým onemocněním páteřních obratlů (kvůli nemoci nebyl odveden do rakouské armády a nemusel bojovat v 1. sv. válce).
- Studoval na gymnáziu v Hradci Králové, odkud musel po odhalení jím organizovaného protirakouského spolku přestoupit na gymnázium v Brně.

- Roku 1915 ukončil studium na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a získal doktorát.
- Po 1. sv. válce se stal redaktorem v několika denících a časopisech, jako jsou Národních listech (1917–1921), v týdeníku Nebojsa (1918–1920) a v Lidových novinách (od roku 1921).
- Z Národních listů odešel v roce 1921 na protest proti vyloučení svého bratra z redakce a proti politickému směřování listu, které vnímal jako zaměřené proti prvnímu československému prezidentovi Tomáši Garrigue Masarykovi.
- Karel Čapek a jeho bratr Josef byli zhruba od roku 1925 aktéry pravidelného pátečního setkávání osobností politického a kulturního života.
- Tyto schůzky se staly zavedenou „institucí“. Roku 1927 se pro jejich účastníky všeobecně vžil název pátečníci.
- Mezi pátečníky patřili kromě bratrů Čapků mj. prezident T. G. Masaryk, ministr zahraničí Edvard Beneš, historik Josef Šusta a novinář Ferdinand Peroutka.
- Čapkovy Hovory s T. G. Masarykem (sepsány 1928–1935, ve 3 svazcích - v roce 1938 shrnuty do jednoho svazku) jsou jedinečným svědectvím o T. G. Masarykovi, o jeho názorech nejen politických, filozofických, ale i lidských, a jeho vzpomínek.
- Po podpisu Mnichovské dohody se zhroutil Čapkův život.
- Snažil se zabránit rozdělení národa a usiloval o jeho jednotu. Snažil se o ospravedlnění vládních a prezidentových kroků v situaci, která dle Čapka nenabízela jiná ospravedlnitelná řešení.
- Po abdikaci prezidenta Beneše se stal jediným viditelným symbolem první republiky a často plnil roli „obětího beránka“.
- V reakci na útoky na svou osobu zveřejnil úvahu *Jak to bylo*. Úvaha byla otištěna 26. listopadu 1938 v Lidových novinách, kde se pokusil vysvětlit své aktivity v roce 1938.
- 25. prosince 1938 umírá na následky zápalu plic, který si přivodil po srpnových povodních.